

Α Σ Τ Ε Ρ Ι Σ Κ Ο Ι

★ 'Ανένδοτοι στους σκοπούς μας

'Ανεκτίμητη ανταμοιβή για τους κόπους και τις θυσίες που χρειάστηκε η έκδοση του "Θεάτρου", στάθηκε η εγκάρδια υποδοχή του πνευματικού κόσμου και του ευρύτερου αναγνωστικού Κοινού. Θερμά δημοσιεύματα στον αθηναϊκό και επαρχιακό Τύπο, συγκινητικά γράμματα απ' όλα τα μέρη της χώρας κι από ξένες προσωπικότητες, αποτελούν ένα βαρύτιμο ήθικό κεφάλαιο που απέκτησε το "Θέατρο" από το πρώτο κιόλας τεύχος του. Σ' όλα αυτά αναγνωρίζονται και επαίνουονται ανεπιφύλακτα το ήθος και το ύφος του νέου περιοδικού, η ανώτερη ποιότητα της ύλης του, η πολιτισμένη του εμφάνιση, και ιδιαίτερα η απόφασή του ν' αγωνιστεί χωρίς φόβο, αλλά με πάθος για την εξυγίανση και την άνοδο του Νεοελληνικού Θεάτρου. Σάν ανταπόδοση στη συγκινητική αυτή υποδοχή, το "Θέατρο" διαδηλώνει τη στέρεη απόφασή του να υπηρετήσει το Θέατρο, χωρίς συμβιβασμούς, χωρίς μικροσυνοψισματισμούς, χωρίς στενοφυχίες, χωρίς φόβους. Διαπνέεται από το φρόνημα μιάς αποστολής και το μόνο που δεν θά επιτρέψει ποτέ στον εαυτό του, είναι ακριβώς η έλλειψη φρονήματος—που σημαίνει έλλειψη συνειδήσεως, έλλειψη αποστολής, έλλειψη τιμιότητας και ευθύνης.

★ Πρὸ παντός ἔργο Ἑλληνικό

Τό γράψαμε, τό ξαναγράψαμε και θά τό επαναλαμβάνουμε, μέ κάθε ευκαιρία, σ' όλους τους τόνους: Θέατρο σημαίνει θεατρικό ἔργο. Κ' Ἑλληνικό Θέατρο σημαίνει ἑλληνικό θεατρικό ἔργο. Θεατρική ζωή χωρίς ντόπια θεατρική παραγωγή δέν ὑπάρχει. Κ' ἐμεῖς κάνουμε τό πᾶν γιά νά μή τήν ἀποκτήσουμε ποτέ! Τό δραματικό ἔργο θέλει βοήθεια γιά ν' ἀνθήσει. Δέν φτάνει μόνο νά γραφτεῖ. Ὑπάρχει, ἀπό τή στιγμή πού θ' ἀνεβαστεῖ στή Σκηνή. Τό Ἐλεύθερο ὅμως θέατρο, μέ τίς εἴκοσι περίπου σκηνές του, εἶναι ἐπιχειρηματικό. Ἄδιαφορεῖ γιά τήν προαγωγή τῆς ἑλληνικῆς δραματουργίας. Δέν ἔχει περιθώρια γιά πειραματισμούς και χειρονομίες αὐτοθυσίας. Ἀπό τίς δοκιμές ἑλλήνων συγγραφέων προτιμᾷ τίς δοκιμασμένες ἐπιτυχίες τοῦ ξένου θεάτρου πού, παλιές ἢ νέες, τοῦ προσκομίζουν σίγουρα κέρδη. Ἀνάγκη, λοιπόν, τά ἑλληνικά θεατρικά ἔργα, νά βροῦν σκηνές πρόθυμες νά τ' ἀνεβάσουν, γιά νά μπορέσουν κάποτε νά βελτιωθοῦν και νά κατακτήσουν και τίς ἐμπορικές σκηνές τοῦ τόπου. Ἡ τιμὴ και ἡ φροντίδα αὐτὴ ἀνήκει στό Κράτος. Ἄλλά και ἡ εὐθύνη γιά τήν ἐγκατάλειψη τῆς ἑθνικῆς μας δραματουργίας ἀποκλειστικά και μόνον αὐτό βαρύνει. Ἄς μὴν πηγαίνουμε μακριά. Ἐναν Διαγωνισμό ἐθέσπισε, τὸν ἀπεκάλεσε "Ἑθνικόν", ἔκανε τὸ πᾶν γιά νά τὸν ὑπονομεύσει και τελικά οὔτε καν τὸν ξαναπροκήρυξε! Ὑπερεκατό χιλιάδες ἀπονέμει τὸ Ε.Ι.Ρ. γιά ἓνα ἑλαφρὸ τραγουδάκι. Τριάντα χιλιάδες μόνον τὸ Κράτος γιά τὸν Δραματικό ποιητὴ του! Μέ καθυστέρηση τριῶν ἐτῶν ἐβράβευσε, ἐπὶ τέλους, ἓνα ἔργο και τελικά τὸ ἔργο δέν ἀνεβαίνει, ὅπως ἀρχικά εἶχε ἀναγγελθεῖ, στό Ἑθνικὸ Θέατρο... Συμπέρασμα: Μέχρις ὅτου τὸ λεγόμενο Ἑθνικὸ Θέατρο, ἐγκαταλείψει τὴν ἀνθεθνική πολιτική του και γίνεῖ πραγματικά Ἑθνικὸ, θά μιλοῦμε γιά Ἑλληνικὸ Θέατρο και θέατρο Ἑλληνικὸ δέν θά ἔχουμε...

★ Φροντὶς φθίνουσα...

'Ανάμεσα σέ ἑκατὸ περίπου ἔργα, ἡ ἐπιτροπὴ τοῦ Ἑθνικοῦ Βραβείου Θεάτρου ξεχώρισε τέσσερα ἄξια νά κατακτήσουν τὸ ἔπαθλο. Τὸ ἓνα δέν εἶχε προφτάσει ἀκόμη νά δακτυλογραφηθεῖ— ἦταν χειρόγραφο. Τὰ τρία ἄλλα εἶχε κιόλας προλάβει νά τὰ ἀπορρίψει τὸ λεγόμενο Ἑθνικὸ Θέατρο! Βρέθηκαν και τὰ τρία μ' ἓνα ταυτόσημο πιστοποιητικὸ τοῦ Ἑθνικοῦ ὅτι δέν πληροῦν τοὺς ἀπαραίτητους ὅρους γιά τὸ ἀνεβασμὰ τους στή Σκηνή. Ἐντροπή ἢ ἐπιτροπὴ τοῦ Βραβείου— ὅπου κακῶς μετεῖχαν ὁ Γενικὸς Διευθυντὴς τοῦ Ἑθνικοῦ, ὁ εἰσηγητὴς τοῦ Δραματολογίου και ἓνας σκηνοθέτης του— ἔσπευσε νά βραβεύσει τὸ τέταρτο! Ἦταν τὸ καλύτερο! Ἦταν, ἀπλῶς, τὸ... τέταρτο— δηλαδὴ τὸ μὴ ἀπορριφθέν; Θά ἔχει, τουλάχιστον αὐτὸ, καλύτερη τύχη; Ἴδωμεν. Τὸ γεγονός πάντως ἀποκαλύπτει γιά μιά ἀκόμη φορὰ τὴν πασίγνωστη... στοργὴ τοῦ Ἑθνικοῦ γιά τὰ ἑλληνικά ἔργα. Προτιμᾷ ν' ἀνεβάξει ἀκόμη και "Ζωντανὰ πτώματα" παρά ἔργα ἑλληνικά! Συχνὰ ὀλισθαίνει— θέατρο ὑποτίθεται κλασσικοῦ ρεπερτορίου— στὸν συναγωνισμό τοῦ Ἐλεύθερου θεάτρου, παρουσιάζοντας ἀκριτεῖς ἀκόμη πρωτοπορίες, τύπου "Ὀργισμένον Νιάτων". Συστηματικά, ὅμως, ἀγνοεῖ τὴν ἀποστολή του, πού συνίσταται στή "διδασκαλία ἔργων κυρίως ἐκ τοῦ συνόλου τοῦ Ἑλληνικοῦ Δραματολογίου, ἀρχαίου, μεσαιωνικοῦ και νεωτέρου". Καί, ὅσο ἡ διεύθυνσή του καλύπτεται ἀπὸ τὴν Κυβερνητικὴ εὐνοία, τόσο τὸ Ἑθνικὸ ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὸ σκοπὸ του. Τὸν πρώτο χρόνο τῆς παρουσίας Διευθύνσεως, ἀνεβαστήκαν 4 ἑλληνικά ἔργα, τὸν δεύτερο 3, τὰ τρία ἐπόμενα χρόνια ἀπὸ 2, πέρσι 1 και φέτος κανένα— οὔτε καν ἓνα! Ἀσφαλῶς, τυπικώτερο παράδειγμα φθίνουσης φροντίδος δέν ὑπάρχει...

★ Τὸ "Ἠσὶ τῆς Ἀφροδίτης"

Τύχη ἀγαθὴ! Ἐνα νεοελληνικὸ θεατρικὸ ἔργο ξέφυγε ἀπὸ τὴν... φροντίδα τοῦ Ἑθνικοῦ. Καί θριαμβεύει! Ἄν εἶχε τὴν τιμὴ νά ὑποβληθεῖ στό Ἑθνικὸ τοῦ θεάτρο, ἀσφαλῶς θά εἶχε ἀπορριφθεῖ— διότι δέν θά πληροῦσε τοὺς ὅρους γιά τὸ ἀνεβασμὰ του στή Σκηνή— και θά ἔχε ὀριστικά ταφεῖ, ὅπως τόσα και τόσα ἄλλα, πού ἐνδέχεται νά ναι και καλύτερά του. Ἐτυχε, ὅμως, νά ὑποβληθεῖ σέ θέατρα πού δέχονται μέ μεγαλύτερη στοργὴ τὴν προσφορὰ τῆς δημιουργίας, ὅσο μικρὴ κι ἂν εἶναι. Ἀποτέλεσμα; Τὸ "Ἠσὶ τῆς Ἀφροδίτης", ἓνα ἔργο ἐνός νέου και ἀγνωστοῦ Ἑλλήνα συγγραφέα— τοῦ Ἀλέξη Πάρνη— μετεβλήθη σέ ἐπιτυχία ἐντελῶς πρώτης γραμμῆς. Πρωτοπαρουσιάστηκε τὸ Δεκέμβρη τοῦ 1960 στό θέατρο "Μάλι" τῆς Μόσχας, και τώρα, ἢ ἐπίσημη σοβιετικὴ στατιστικὴ τὸ φέρνει ἐπικεφαλῆς ὅλων τῶν ἔργων, σοβιετικῶν και ξένων, πού παίχθηκαν στήν Ε.Σ.Σ.Δ. τὸ Ἄ' ἐξάμηνο τοῦ 1961. Παίχτηκε συνολικά σέ 158 θέατρα και ἔκανε 4064 παραστάσεις! Τὰ θέατρα πού ἐπαιζαν τὸ νεοελληνικὸ ἔργο ἔφτασαν σέ 214 τὸ Β' ἐξάμηνο τοῦ 1961, ἐκτός ἀπὸ τίς σκηνές ἄλλων χωρῶν, γιατί τὸ ἔργο ἀνεβάστηκε στήν Πράγα, στή Βαρσοβία, στή Σόφια και μεταφράστηκε και πρόκειται ν' ἀνεβαστεῖ στήν Ἀγγλία, Νορβηγία, Αὐστρία, Δυτικὴ Γερμανία, Ἰαπωνία, Κούβα και Ἰνδία. Στ' ἀγγλικά, μάλιστα, τὸ μετέφρασε ὁ γνωστός σκηνοθέτης Χέρμπερτ Μάρσαλ, πού θά τ' ἀνεβάσει ὁ ἴδιος στό Λονδίνο, πιθα-

νότατα με συμμετοχή της Κατίνας Παξινού, στο ρόλο μιάς ελληνίδας μάνας. Βρισκόμαστε έτσι, μπροστά σε μιά άπιθανη νεοελληνική έπιτυχη. Μοναδικό ίσως παράλληλό της, ή περίπτωση του Καζαντζάκη, που τό έργο του, διαπομπευμένο στην Έλλάδα, μπήκε σε παγκόσμια τροχιά, μόλις ο ίδιος βγήκε οριστικά από τή χώρα του. Είναι ένδεικτικό, και στην περίπτωση του Άλέξη Πάρνη, πώς ενώ σύμπασα ή σοβιετική κριτική έπλεξε τά θερμότερα έγκώμια για τό έργο του, ή μοναδική έπίκριση που άκούστηκε στη Ρωσία, και φιλοξενήθηκε κατόπιν από έφημερίδα των Άθηνών, ήταν από... Έλλάνα! Άνεξάρτητα από κάθε αξιολόγηση, αυτή και μόνη ή καταπληκτική έπιτυχία του έργου — έπιτυχία έργου νεοελληνικού — υποχρεώνει τό “Θέατρο” νά τό παρουσιάσει στό Έλληνικό Κοινό. Η έπιτυχία του θέτει πολλά προβλήματα. Θά ’ταν ώφέλιμο νά συζητηθούν. Δυό λόγια μόνον για τόν συγγραφέα: Γεννήθηκε τό 1924 στόν Πειραιά. Άπό τό Γυμνάσιο άκόμη έγραφε στίχους. Τό πρώτο θεατρικό του έργο τό ’γραψε τραυματίας στό νοσοκομείο στά Δεκεμβριανά. Έκπατρισμένος άπ’ τό 1945, έζησε στη Γιουγκοσλαβία, τήν Πολωνία κι από τό 1952 έγκαταστάθηκε στη Μόσχα και σπούδασε στό Λογοτεχνικό Ίνστιτούτο Μαξίμ Γκόρκυ. Τό 53 έξέδωσε τήν πρώτη ποιητική συλλογή του, που πήρε χρυσό μετάλλιο στό Παγκόσμιο Φεστιβάλ Βαρσοβίας. Έκτοτε δημοσιεύτηκαν ποιήματα και διηγήματά του στη Ρωσία και πολλές άλλες χώρες. Τό “Νησι της Άφροδίτης” είναι τό ένατο έργο του, με δέκατο “Τά φτερά του Ίκάρου”. Οί ίδιοι όροι που τό εξασφάλισαν τήν έπιτυχία — νά βρεθεί δηλαδή έξω άπ’ τήν πατρίδα του — λιγοστεύουν σημαντικά και τή χαρά της. Η άπεραντή στοργή και φιλοξενία που βρήκε στη μεγάλη χώρα, κ’ ή παγκόσμια έπιτυχία που κέρδισε, δέν τό θεραπεύουν τή νοσταλγία. Όπως κι άλλοι εκπατρισμένοι Έλληνες δέν παύει και αυτός νά σηκώνει στους ώμους του τό βάρος ενός ξένου ουρανού και νά έπιθυμεί νά ξαναζήσει κάτω από τόν ουρανό τής πατρίδας του — και *καπνόν άποθρόωνοντα νοήσαι...*

★ Η σιωπή του Έθνικού

Τό “Θέατρο” — άναγνωρίζοντας τήν ιδιαίτερη σημασία που έχει τό Έλληνικό Άρχαιο Δράμα, όχι μόνο για τό ελληνικό άλλα και για τό Παγκόσμιο Θέατρο — άνοιξε, από τό πρώτο κιόλας τεύχος του, έναν άώνα για τή σωστή του αντιμετώπιση. Άποδίδοντας πρωταρχική σημασία στη μετάφραση του άρχαιου δράματος και ξεκινώντας, όχι, φυσικά, από τους άνεύθυνους ιδιωτικούς όμιλους Τρωαδίας, άρχισε τόν έλεγχό του άπό τήν Κρατική μας Σκηνή. Στο πρώτο τεύχος περιέλαβε μιά σειρά από σοβαρότατες καταγγελίες εναντίον του Έθνικού, για τήν πλαστογράφηση των νεοελληνικών κειμένων του άρχαιου δράματος, τήν παρουσίαση “έλευθερών άποδόσεων” του σά “μεταφράσεων” και τήν κακοποίηση και αυτών άκόμα με σφαλερές και άνεύθυνες παραποιήσεις. Άπεκάλυψε, μ’ άλλα λόγια, πώς τό Έθνικό έχει έμπιστευτεί σε άνίδια χέρια και χειρίζεται άνεύθυνα τόν σημαντικότερο τομέα του Άρχαιου Δράματος. Όλοι περιμεναν πώς τό Έθνικό, σάν Κρατικό Ίδρυμα, θά έδειχνε μιά ιδιαίτερη ευαισθησία στις φοβερές καταγγελίες και θά έσπευδε νά υπερασπισθεί τήν τιμιότητά του, ν’ άνασκευάσει τις καταγγελίες και ν’ άποδείξει πώς ή πολιτεία του είναι σύμφωνη με τήν άποστολή του. Πέρασαν δυό όλόκληροι μήνες. Και ούδεις ήκούσθη! Η σιωπή των ύπευθύνων του Έθνικού δέν είναι ούτε σιωπή “των κρατούντων”, ούτε σιωπή “μεγαλοπρεπείας”, γιατί... μεγαλοπρεπείς — δηλαδή μεγαλοπρεπώς τεκμηριωμένες — ύπηρεζαν και οί καταγγελίες. Κατάλαβαν, άπλως, πώς δέν μπορούν νά άντικρούσουν τις καταγγελίες και άναγκάστηκαν ν’ άποδεχθούν ότι ή σιωπή ού μόνον ταις γυναιξίν κόσμον φέρει...

★ Και ή έμπρακτη άποδοχή του

Τό “Θέατρο” δέν τρέφει καμμία εμπάθεια για τήν Πρώτη, δηλαδή τήν έπιχορηγούμενη, Σκηνή τό τόπου. Έπιθυμεί, αντίθετα, νά τής συμπαρασταθεί μ’ όλες του τις δυνατόμειες, παντού όπου ή έπιχορηγούμενη Σκηνή βρίσκεται σ’ άρμονία με τήν άποστολή για τήν όποία δημιουργήθηκε κ’ έπιχορηγείται. Όταν, όμως, δέν βρίσκεται στην πανεπιθύμητη αυτή άρμονία, ή Κρατική Σκηνή είναι υποχρεωμένη νά δέχεται τήν κριτική, νά εύγνωμονεί όσους τήν άσκοϋν από

μέρους των φορολογουμένων πολιτών και νά άναθεωρεί τήν τυχόν άμαρτωλή της πολιτεία. Τό “Θέατρο”, με τόν έλεγχο του Έθνικού στόν τομέα τής διαχείρισεως του Άρχαιου Δράματος, έχει ήδη εξασφαλίσει άναραιρέτως τίτλους εύγνωμοσύνης της Κρατικής Σκηνής. Γι’ αυτό και συνεχίζει τόν καυτηριασμό των πληρών — βέβαιο πώς έτσι πολλαπλασιάζει τους τίτλους του. Δημόσια διακήρυξη τής εύγνωμοσύνης αυτής δέν περιμένει. Του άρκου, για τήν ώρα, ή σιωπή του Κρατικού Θεάτρου και κυρίως, ή έμπρακτη άναθεώρηση τής τακτικής του. Φέτος, θά παρουσιάσει δυό Άρχαία Δράματα και τά δυό σε ν έ ρ ς κι από έμπειρα χέρια μεταφράσεις. Ο πανελλήνιος διαγωνισμός για τήν άνάδειξη των μεταφράσεων του Άρχαιου Δράματος, που ύποστηρίζει τό «Θέατρο» σάν τή μόνη ιδανική και άδιάβλητη λύση, είμαστε βέβαιοι πώς θα ’ρθεί με τή σειρά του.

★ Προτίμησε τά ποσοστά!

Ένώ με τή σιωπή του τό Κρατικό Θέατρο άναγνώρισε τήν όρθότητα τής κριτικής του “Θεάτρου”, παρουσιάστηκαν λαλίστατοι συνήγοροι τής άμαρτωλής πολιτείας του. Έπι κεφαλής, ή Έταιρία Έλλήνων Λογοτεχνών. Σάν γενική κληρονόμος του άείμνηστου Γρυπάρη εκλήθη νά πάρει θέση σ’ ένα ζήτημα ήθικης και πνευματικής τάξεως που τήν βαρύνει ιδιαίτερα: Γνωρίζει ή δέν γνωρίζει, έγκρίνει ή δέν έγκρίνει τόν διασυρμό τής μνήμης του μεγάλου ευεργέτη της, που συντελείται με τήν πλαστογράφηση από τό Κρατικό Θέατρο των άποδόσεων του Σοφοκλή, που ό λαμπρός ποιητής και ευεργέτης της, τήν έχει καταστήσει θεματοφύλακά τους; Η άπάντηση τής Έταιρίας Έλλήνων Λογοτεχνών — δημοσιευμένη στά “Ν έ α” τής 24ης Ίαν. 1962 — άναδημοσιεύεται έδώ σάν δείγμα του πνευματικού ήθους των καιρών μας:

- 1) Στη λογοτεχνική σας σελίδα άναδημοσιεύτηκαν παρατηρήσεις και κρίσεις ενός νεοεκδιδομένου θεατρικού περιοδικού, που ό έμφανής σκοπός τους είναι νά μειώσουν τήν αξία του μεταφραστικού έργου του Γρυπάρη παρουσιάζοντας σάν άτελή τόν τρόπο που άπόδωσε τις άρχαιες τραγωδίες.
- 2) Οί μεταφράσεις του Γρυπάρη καιζονται πάντα με διάφορες διαρρυθμίσεις (sic) και θεατρικές προσαρμογές κι’ όταν ζούσε ό ποιητής κι’ άκόμα όταν ήταν διευθυντής του Έθνικού Θεάτρου, χωρίς νά διαμαρτυρηθεί ποτέ ό ίδιος ή άλλος κανείς για τόν τρόπο που παρουσιάζονταν οί μεταφράσεις του. Είναι γνωστό άλλωστε και σε κοινή χρήση νά παίρνουν τά διάφορα θεάτρα κάποιες έλευθερίες και νά προσαρμόζουν σύμφωνα με τις άνάγκες του θεάτρου και με τις αντίληψεις των καιρών και των σκηνοθετών έργα ένδοξα και των μεγάλων κλασικών του παρελθόντος κι’ από τις προσαρμογές αυτές δέν εξαιρέθηκαν ούτε τά έργα του μεγάλου Σαιξπήρου (sic).
- 3) Η Έταιρεία Έλλήνων Λογοτεχνών σ’ άπάντηση των έπικρίσεων δηλώνει ότι δέν άναγνωρίζει στόν έαυτό της τό δικαίωμα νά σκεπαστεί τή φωνή του Γρυπάρη και νά σβύσει τ’ όνομά του άπό τά θεατρικά προγράμματα καταδικάζοντας στήν άφάνεια τό μεταφραστικό έργο του. Όπως τό πρώτο τυπο, έτσι και τό μεταφραστικό έργο του, που παίρεται πάντα στα θεάτρα μας, κρατεί τό δοξασμένο όνομα του Γρυπάρη στη ζωή και στήν επικαιρότητα κι’ έχει τή γνώμη πώς όποιος θέλει νά γνωρίσει αυτούς τους και στήν άκραιότητα τις μεταφράσεις του μπορεί νά τις βρει στά βιβλιοπωλεία.
- 4) Οί λόγοι τής δημιουργίας του θορύβου αυτό είναι τόσο διαφανείς που θεωρούμε περιττό κάθε σχόλιο. ΤΟ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Είναι φανερό: Η Έταιρία Έλλήνων Λογοτεχνών, άντιπαρέρχεται από όλισθηρούς δρόμους τήν ουσία. Τά ποσοστά των μεταφράσεων του Γρυπάρη, έτέθησαν υπέρνω τής μνήμης του ευεργέτη της!

Άλλ’ ίδου και πώς έσχολίασε τήν παράδοξη άπάντηση τής Έταιρίας, ή έφημερίδα που τήν δημοσίευσε:

Τό “Θέατρο” κατηγγείλε ότι *οί άποδόσεις του Γρυπάρη, που ό ίδιος τις έχαρκτημίσε ρητά «έλευθερες άποδόσεις» παρουσιάζονται από τό Έθνικό σάν «μεταφράσεις». Σ’ αυτό, έπάρχει μιά πλαστογράφηση που ή Έταιρία — γενική κληρονόμος του Γρυπάρη — δέν πρέπει νά έπιτρέψει. Πολύ περισσότερο που ό χαρακτηρισμός φορτώνει τό όνομα του Γρυπάρη με εθίνες που ό ίδιος δέν θέλησε νά αναλάβει όταν άκόμα ζούσε. Στην παραπάνω άνακίνωσή της, ή Έταιρία άπάντά ότι «έμφανής σκοπός» του “Θεάτρου” είναι «νά μειώσει τήν αξία του μεταφραστικού έργου του Γρυπάρη παρουσιάζοντας σάν άτελή τόν τρόπο που απέδωκε τις άρχαιες τραγωδίες» και ότι ή Έταιρία δέν άναγνωρίζει στόν έαυτόν της τό δικαίωμα νά σκεπαστεί τή φωνή και νά σβήση τ’ όνομα του Γρυπάρη» κλπ. Είναι φανερό πώς ή άπάντησις τής Έταιρίας δέν είναι... άπάντηση στην καταγγελία. Ύπάρχει ένα ζήτημα τυπικής και ήθικης τάξεως που βαρύνει τήν Έταιρία. Άλλ’ ή Έταιρία, για λόγους που γνωρίζει ή ίδια δέν θέλει νά πάρη θέση άπέναντί του.*

Τό “Θέατρο” κατηγγείλε ότι *γίνονται από τό Έθνικό Θέατρο σοβαρές παραποιήσεις των κειμένων των άποδόσεων του Γρυπάρη και έξήγησε από τήν Έταιρία, σάν κληρονόμο και θεματοφύλακα των έργων του Γρυπάρη, νά λάβη τά προσήκοντα μέτρα. Στην καταγγελία αυτή ή Έταιρία άπάντά πρώτον, ότι άνέκαθεν ύπηρεχε τό καθεστώς των «διαρρυθμίσεων» (sic) των μεταφράσεων του Γρυπάρη και, δεύτερον, τί «έλευθερίες» παίρνουν τά «διάφορα θεάτρα άπέναντι των έργων των μεγάλων κλασικών του παρελθόντος». Κανείς, όμως, δέν έμίλησε περι «διαρρυθμίσεων» που, έκτός ορισμένων περιπτώσεων, δέν συμβαίνουν άλλωστε στα κείμενα της Τραγωδίας, ούτε για «διάφορα θεάτρα» άλλα για τό Έθνικό Θέατρο, που παρουσιάζεται σάν υπεύθυνος διαχειριστής του Άρχαιου Δράματος. Όσο για τις «έλευ-*

θερίες», κανείς δεν περίμενε από την ίδια την Έταιρεία Έλλήνων Λογοτεχνών να αναγνωρίζει το δικαίωμα έμπειράς ούδηποτε σε έργα μεγάλων δημιουργών του παρελθόντος.

Η τρίτη και βασική καταγγελία του «Θεάτρου» είναι ότι τα κείμενα του Γρυπάρη δεν βελτιώνονται με αναγκαίες και έμπειρες διορθώσεις, αλλά παρ' όσον είναι με άλλους το χειρισμό είδους, που βελθόν από φραστικά, μεταφραστικά, μετρικά και συντακτικά ακόμη λάθη. Η Έταιρεία, σαν γενική κληρονομία και θεματοφύλακας του έργου του Γρυπάρη, εκλήθη να προσφύλλει το όνομά του από τους διασημότες «ετούς». Στην ανωτέρω βασική καταγγελία η Έταιρεία Έλλήνων Λογοτεχνών δεν άπαντα καθόλου. Γιατί δεν τολμά να φαντασθεί κανείς ότι περιλαμβάνει παραποιησεις του είδους αυτού μέσα στις «ελευθερίες» που αναγνωρίζει πως μπορεί να παίρνουν «τά διάφορα θέατρα», «σύμφωνα με τις... ανάγκες του θεάτρου και με τις... αντιλήψεις των καιρών και των σκηνοθετών τους». Στην περίπτωση αυτή, η Έταιρεία Έλλήνων Λογοτεχνών θάπρεπε ίσως να αλλάξει το όνομά της.

Μιά τόσο άοριστη απάντησι έπρεπε να τελειώσει και με κάποιον ύπαινιμό δυσσημίας εκείνου που έγείρει ένα πνευματικό και λογοτεχνικό ζήτημα. Και ο ύπαινιμός αυτός δεν λείπει από την ανακίνωση της Έταιρείας: «Οι λόγοι της δημιουργίας του θορύβου αυτού είναι τόσο διαφανείς που θεωρούμε περίττο κάθε σχόλιο». Φυσικά, οι λόγοι δεν είναι μόνο διαφανείς αλλά και ρητοί: Το «Θέατρο» δηλώνει πως μία μέγαν ιδανική και αδιάβλητη λύση του ζητήματος αυτού υπάρχει: Οί μεταφράσεις των παιζομένων από το Έθνικό Θέατρο αρχαίων τραγωδιών να επιλεγώνται με πανελληνιο διαγωνισμό. Και όλοι έπίστεψαν ότι ο κυριότερος συνηγορος ενός τέτοιου σκοπού έπρεπε να είναι η Έταιρεία Έλλήνων Λογοτεχνών. Η Έταιρεία Έλλήνων Λογοτεχνών διέφυγε με πολλές άοριστιες, ύπεφυγες ακόμη και διαβλητικούς ύπαινιμούς να πάρη θέσι σε ένα ζήτημα ήθικης, πνευματικής και καλλιτεχνικής φύσεως. Ζήτημα, που την βαρύνει ιδιαίτερος λόγω της ειδικής σχέσεώς της με την μνήμη του Γρυπάρη, του οποίου είναι γενική κληρονομία.

Και το δικό μας συμπέρασμα; Η Έταιρεία δεν κατόρθωσε, τελικά, να φανεί ανωτέρα των... ποσοστών της!

★ Ουαί τοίς αγωνιζομένοις...

Συνήγοροι των άμαρτιών, που τό ίδιο τό Έθνικό Θέατρο τίς στιγματίζει με τί σιωπή του, έμφανίστηκαν και κάποια φύλλα που χαρακτηρίζονται σαν «προοδευτικά», μά πού συχνά άπορεί κανείς για τί αντίληψη της «προοδευτικότητας» που έχουν. Προσπερνούμε τό ημερήσιο από τά φύλλα αυτά, που φαίνεται πως ή άριστερά του δεν γνωρίζει τί ποιεί ή δεξιά του, για να σταθούμε σ' ένα, καλόβολο κατά τά άλλα, σχόλιο του «προοδευτικού» περιοδικού, που γράφει:

«Τό ζήτημα της μεταγραφής των κειμένων της αρχαίας τραγωδίας στη σημερινή ζωντανή γλώσσα του τόπου είναι ασφαλώς ένα σοβαρώτατο θέμα, και ή «Επιθεώρηση Τέχνης» τό έθιξε ήδη από τό περασμένο καλοκαίρι στην έρευνά της για την αρχαία τραγωδία. Πραγματικά, οι μεταφράσεις που διαθέτουμε δεν είναι άπολύτως άλάνθαστες. Και πάντα υπάρχει, θεωρητικά τουλάχιστο, ή δυνατότητα να γίνουν καλύτερες άπ' τίς υπάρχουσες. Τό ζήτημα όμως δεν είναι να υπογραμμίζεται άπλόως ή ανάγκη για καλύτερες μεταφράσεις. Είναι να ύπάρξουν, να δούν τό φώς της δημοσιότητας οι μεταφράσεις αυτές, για να γίνει ή απαραίτητη σύγκριση με τίς ήδη γνωστές. Γιατί, άπ' όσο τουλάχιστο ξέρουμε, οι μεταφράσεις, κυρίως του Γρυπάρη, είναι—παρά τίς αδυναμίες τους—οί καλύτερες που διαθέτουμε άς τώρα και προπαντός οί θεατρικότερες. Είναι λοιπόν απαραίτητη ή σύγκριση, γιατί άλλωπως μπορεί να δημιουργηθεί ή έντύπωση, πως ό τρόπος που αντιμεπίζονται οί παλιές μεταφράσεις από όρισμένα έντυπα, καθώς και ό θόρυβος που προκαλείται, άποκαλύπτουν λιγότερο τί διαθέσιμα να δοθεί ή σωστή λύση στο πρόβλημα και περισσότερο την προσπάθεια να έπιτευχούν ιδιοτελείς επιδιώξεις. Και κάτι ακόμα: Οί καλύτερες μεταφράσεις δεν θά έπιβληθούν με την πολεμική, αλλά με την ποιότητα τους και μόνο».

Ουαί τοίς αγωνιζομένοις, λοιπόν! Τί χρειάζονται οί άγώνες, τί χρειάζονται οί πολεμικές, όταν αυτομάτως στον κόσμο τουτό, τό καλύτερο αντικαθιστά τό χειρότερο, τό ικανότερο αντικαθιστά τό άνικανότερο, τό έντιμο αντικαθιστά τό άνέντιμο—κοντολογίς, όταν τό Καλό, φτάνει να ύπάρχει, αντικαθιστά παντού τό Κακό, μέσα σ' ένα άνενο βρασμό αυτομάτων μεταστοιχειώσεων και αντικαταστάσεων; Πάνω από τί φλόγα μιας άσβηστης άγάπης όλων για τό καλό, τό ύψηλό και τό τελειό; Τί να σκεφτεί κανείς για τους άφελείς που, μέσα σ' έναν τέτοιο παραδεισιακό κόσμο, έξακολουθούν να πιστεύουν, άμετανόητα, στην ανάγκη άγώνων; Είναι τόσο παράενο, τόσο άκατανόητο, που κάθε πολεμική, κάθε άγώνας, να κινδυνεύει να φανεί προσπάθεια... έπιτελώσεως ιδιοτελών επιδιώξεων.

★ Έκτέλεση των Κατηγόρων!

Μέσα από την πολεμική των άπροσδόκητων συνηγόρων των άμαρτιών του Έθνικού, εκύλησαν και μερικοί ύπαινιμοί: Η «προοδευτική» Έταιρεία Έλλήνων Λογοτεχνών, μιλήσει για «διαφανείς σκοπούς» κάποιου «προοδευτικού» νεαρού, που πετροβολούν τους διαβάτες κρυμμένοι πίσω από τίς στήλες των ήρώων, μιλάνε για κάποιους που θέλουν να έπιβάλλουν

τίς δικές τους μεταφράσεις τό «προοδευτικό» περιοδικό που προαναφέραμε, εκφράζει τους φόβους, μήπως ή πολεμική φανεί προσπάθεια «ιδιοτελών επιδιώξεων». Όλα αυτά μαρτυρούν πως ή... προοδευτική παράταξη δεν αναγνωρίζει ότι ύπάρχουν άλλα ζητήματα από τά... προσωπικά και μόνον! Οί άφελείς όμως φορείς της «προοδευτικής» αυτής αντίληψης θάπρεπε, πριν θεωρήσουν τους έαυτούς τους ύποχρεωμένους να πάρουν τό λόγο για ένα τόσο... προσωπικό ζήτημα, να θέσουν στους έαυτούς τους τά ακόλουθα έρωτήματα: 1ον) Ποίος από τους συνεργάτες του «Θεάτρου», ή τους όπωσδήποτε συνδεμένους μ' αυτό, παρουσίασε ή έχει να παρουσιάσει μεταφράσεις του Σοφοκλή, για να επιδιώκει την έπιβολή τους σε βάρος των άποδόσεων του Γρυπάρη; 2ον) Τό αίτημα ενός Πανελληνίου διαγωνισμού για τίς ανάδειξη των καλύτερων μεταφράσεων, που τό «Θέατρο» προβάλλει σαν «τή μόνη ιδανική και αδιάβλητη λύση», είναι... ιδιοτελής επιδιώξη; Και 3ον) Με τί τελεσφορούν οί ιδιοτελείς επιδιώξεις; Με τους δημόσιους άγώνες, ή με τί σιωπή, τίς ύποχωρήσεις, τους συμβιβασμούς, τί συναλλαγή και τίς υπεράσπιση των ένόχων ύποθέσεων; Όλα αυτά τά λαμβάνει ύπ' όψιν τό «προοδευτικό» Δικαστήριο πριν εκδώσει άπόφαση κι όχι—όπως συνηθίζει—μετά τίς εκτέλεση των... κατηγόρων!...

★ «Ντοκουμέντα της Άσφάλειας»!

Όλοι διάβασαν κι όλοι θαύμασαν τίς συγκλονιστικές σελίδες από τό Ημερολόγιο του Αιμίλιου Βεάκη, που δημοσιεύτηκαν στο πρώτο τεύχος του «Θεάτρου». Όλοι—πλήν ενός συντάκτου «προοδευτικής» έφημερίδος που είδε «προδοσία», και που ή άνισόρροπη έπίθεσή του, δημοσιεύεται στη σελίδα 81 του τεύχους τουτό. Συνεχίζοντας την έπίθεση του ήμερησιου όργάνου της ιδιότυπης «προοδευτικής αντίληψης» τό προαναφερθέν «προοδευτικό» περιοδικό έδημοσίευσε τό ακόλουθο σημείωμα, με τον τίτλο «Ό διασυρμός του Βεάκη»:

«Είναι άπαράδεκτη και καταδικάζεται από τον πνευματικό και καλλιτεχνικό κόσμο ή ένέργεια ενός νέου θεατρικού περιοδικού που έγκαινιωσε την έκδοσή του διασύροντας την ιερή μνήμη του μεγάλου μας Αιμιλίου Βεάκη. Τόσο τά αντοκουμένα της Άσφάλειας που δημοσίευσε και μάλιστα χωρίς κανένα σχόλιο του, όσο και προπάντων οί διαφημίσεις του περιοδικού («πάρτε να διαβάσετε πως έκανε «δήλωση ο Βεάκης») θέλουμε να πιστεύουμε πως ήταν ένα σφάλμα και τίποτα περισσότερο. Σφάλμα, βέβαια, βαρύντα γιατί τον τελευταίο καιρό, οί πασίγνωστοι σκοταδιστικοί κύκλοι έχουν άρχει μιά συντονισμένη έπίθεση, χρησιμοποιώντας όλα τά μέσα και με χιλιερική θρασύτητα, για να βελθώσουν την μνήμη όλων εκείνων, που με τό μεγάλο έργο και τί ζωη του, στάθηκαν σημαιοφόροι των προοδευτικών δυνάμεων του τόπου. Καλότιστα ρωτάμε τό νέο θεατρικό περιοδικό: Δέ βρήκε τίποτ' άλλο να πεί για τον Αιμίλιο Βεάκη; Κι' αν έπί τέλους ήθελε να στιγματίσει τους άδίστακτους διάκτες του πνεύματος και της Τέχνης, γιατί άπέφυγε να πάρει θέση, να συνθέσει αυτό τό γεγονός με τόσα άλλα αναρίθμητα και καθημερινά, που δείχνουν ότι ο ασσιασμός άπειλει άσδοτος κάθε ανθρώπινη συνείδηση, με συνεχείς έπιθέσεις, για να έξαλειφθούν και τά τελευταία ύπολείματα της πνευματικής μας έλευθερίας! Από όποια πλευρά και να έξεταστεί τό ζήτημα, δεν ύπάρχει δικαιολογία. «Υψηλή ποιότης ύλη», για ένα όποιοδήποτε έντυπο, σημαίνει πρώτα—πρώτα ήθος πνευματικό».

Τά κείμενα, όμως, του Βεάκη που δημοσιεύτηκαν στο «Θέατρο», δύσκολα θά μπορούσαν να χαρακτηρισθούν «Ντοκουμέντα της Άσφάλειας», για τον άπλοούστα λόγο ότι ρητά και με μεγάλα κεφαλαία, χαρακτηρίζονται στη δημοσίευσή τους: ΑΝΕΚΔΟΤΕΣ ΣΕΛΙΔΕΣ ΑΠΟ ΤΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ ΤΟΥ ΑΙΜΙΛΙΟΥ ΒΕΑΚΗ. Ένα περιοδικό, που άσμενίζεται να δίνει μαθήματα «πνευματικού ήθους», πρώτα θά άπόδειχνε πως ό τίτλος αυτός είναι ψευδής, κ' ύστερα θά προχωρούσε στον προσφιλή του χαρακτηρισμό: «Ντοκουμέντα της Άσφάλειας». Έπειδή, όμως, είναι πιθανόν οί συντάκτες του «προοδευτικού» περιοδικού να μη γνωρίζουν τί σημαίνει «Ημερολόγιο», θά πρέπει ίσως να προστεθούν γι' αυτούς—όχι βέβαια για τους άναγνώστες του «Θεάτρου»—μερικές διευκρινίσεις: Τό Ημερολόγιο του Αιμίλιου Βεάκη, 1) βρίσκει στα χέρια των παιδιών του και 2) προορίζεται να δημοσιευτεί, σύντομα, όλόκληρο, 3) ότι άπ' αυτό, όπως και από τό καλοδουλεμένο ύφος του, συνάγεται πως ό άείμηστος Βεάκης τό έγραψε για να δημοσιευτεί σαν αυτοβιογραφία του, 4) ότι από τους πλησιέστερους συγγενείς και κληρονόμους του παραδόθηκαν στη διεύθυνση του «Θεάτρου» άποσπάσματα του για δημοσίευση. Με τί δημοσίευση, έπομένως, άρισμένους, όρισμένων σελίδων του, τό «Θέατρο», ούτε «διέσυρε» τί μνήμη του Βεάκη, ούτε παραβίασε τί θέληση του μεγάλου νεκρού, για να χρειάζεται τώρα υπερασπιστές της μνήμης του τόσο άδέ-

ξίους, ώστε να χαρακτηρίζουν τις σελίδες με το άδυσώπητο 'Κατηγορώ' έναντι των δικτῶν του, σάν... «ντοκουμένα της 'Ασφάλειας»...

★ Καλοπιστίες ...

Στό παραπάνω σημείωμά του, τό "προοδευτικό" περιοδικό, διατυπώνει ὀρισμένα «καλόπιστα» ἐρωτήματα, καί δέν θ' ἀρνηθοῦμε σ' αὐτά τήν ἀπάντησή μας:

1ον Καλόπιστο ἐρώτημα: «Δέν βρῆκε (τό "Θέατρο") τίποτ' ἄλλο νά πεί γιά τόν Αἰμίλιο Βεάκη;»

1η Καλόπιστη ἀπάντηση: Τό "Θέατρο" δέν «εἶπε» τίποτα γιά τόν Βεάκη, ἀλλά ἄφησε τόν ἴδιο νά μιλήσει. Ἔτσι, ὅσο «καλόπιστη» καί νά 'ναι ἡ ἐρώτηση, δέν παύει νά εἶναι ἀνόητη. Ἄν πάλι ἡ ἐρώτηση ἔννοε: «Δέν βρῆκε τίποτε ἄλλο τό "Θέατρο" νά δημοσιεύσει ἀπό τό Ἡμερολόγιό τοῦ Βεάκη, παρά τήν ἐξομολόγησή του γιά τό πῶς ἐξαναγκάστηκε νά ὑπογράψει αὐτό ἡ ἐκεῖνο τό ἔγγραφο;», ἀπάντοῦμε πῶς βρῆκε καί δημοσίευσε: Βρῆκε καί δημοσίευσε ὠραίες σελίδες γιά τὰ πρῶτα του φτερουγίσματα πρὸς τήν Τέχνη («Ἀπό τό ξυλάδικο τοῦ θείου στά σανίδια τῆς Σκη- νῆς»), ἀκόμα ὠραιότερες γιά τοὺς πρῶτους συγκλονισμοὺς πού σφυρηλατοῦσαν τήν ὠριμότητα καί τὴ σοβαρότητα τῆς καλλιτεχνικῆς του συνείδησης («Ὅτι ἐν πυρὶ δοκιμάζεται χρυσός, καί Ἄνθρωπος ἐν καμίνῳ ταπεινώσεως»), βρῆκε ἀκόμα καί δημοσίευσε μιὰ ὑπερήφανη δήλωση τοῦ Δημοκρατισμοῦ καί Ἀνθρωπισμοῦ του («Πρὸς τόν Ἀνακριτὴν παρὰ τῷ Γ' Ἀστυνομικῷ Τμήματι»). Τί ἄλλο ἀκόμη νά δημοσίευε ἓνα τεῦχος; Ὁλόκληρο μῆπως τό Ἡμερολόγιο; Μακάρι...

2ον Καλόπιστο ἐρώτημα: «Κι ἂν ἐπιτέλους ἤθελε νά στιγματίσει τοὺς ἀδίστακτους διῶκτες τοῦ πνεύματος καί τῆς Τέχνης, γιὰ τὴν ἀπέφυγε νά πάρει θέση, νά συνθέσει αὐτό τό γεγονός μὲ τόσα ἄλλα ἀναρίθμητα, καθημερινά, κλπ. κλπ.

2η Καλόπιστη ἀπάντηση: Μὲ τὴν πεποίθηση πῶς ἀπευθύνεται σ' ἀνθρώπους πού ξέρουν τουλάχιστον ἀνάγνωση, τό "Θέατρο" σχολίασε τὰ δημοσιευόμενα κείμενα μὲ τοὺς τίτλους: «Μιά ἐνδοξη καλλιτεχνικὴ σταδιοδρομία: Πῶς τὴν ἄρχισε καί πῶς τὴν τέλειωσαν...» Ἄν τώρα, ἀλλὰ περιοδικά, νομίζοντας πῶς ἀπευθύνονται σὲ μὴ ἀπογαλακτισμένα ἀκόμη νήπια, θεωροῦν χρέος τους νά καταπνίγουν τὴ Μεγάλῃ Φωνῇ μὲ κατακλυσμοὺς σχολιασμῶν, ἐκεῖ πού δέν χρειάζονται σχόλια, καλὰ θὰ κάνουν νά ἐξακολουθήσουν· μὰ τό νά θεωροῦν τὸν ἑαυτὸ τους πρότυπο καί ν' ἀπαιτοῦν τό ἴδιο κι ἀπ' τοὺς ἄλλους, πάει πολύ, μὰ τὴν ἀλήθεια...

★ Ὁλοκληρώνει τὴ μορφή του

Ἰδιαίτερα ἀπεχθὴς γιά τό "Θέατρο" εἶναι καί ἡ ἀπλὴ ὑπόμνηση τῶν «σκοταδιστικῶν κύκλων, πού ἔχουν ἀρχίσει μιὰ συντονισμένη ἐπίθεση γιά νά βεβηλώσουν τὴ μνήμη ὄλων ἐκείνων πού μὲ τό μεγάλο ἔργο καί τὴ ζωὴ τους στάθηκαν σημαιο-

φόροι τῶν προοδευτικῶν δυνάμεων τοῦ τόπου». Δέν γνωρίζουμε ποιοὺς σκοταδιστικοὺς κύκλους ἔννοε — γιὰτὶ ἀπὸ καμιά παράταξη δέν λείπουν — καί ποιά συγκεκριμένη ἐπίθεση ἔχει στό νοῦ του. Μποροῦμε, ὅμως, νά βεβαιώσουμε τό εὐαίσθητο περιοδικό πού ἀπὸ μῖσος πρὸς τὸν «σκοταδισμό» καί ἀγάπη πρὸς τὸν «φωτισμό», σπεύδει νά μιλήσει γιά «ντοκουμένα τῆς 'Ασφάλειας», ὅτι τίποτε δέν στηλιτεύει τό σκοταδισμό καί τοὺς ἐργάτες του, ὅσο σελίδες σάν αὐτὲς τοῦ Ἡμερολογίου τοῦ Βεάκη, ὅπου ἓνας μεγάλος καλλιτέχνης καταγγέλει "ἐκ βαθέων" τὸν στραγγαλισμὸ τῆς συνείδησός του ἀπὸ τὰ ὄργανα τοῦ ταξικοπολιτικοῦ φανατισμοῦ, καί μάλιστα ὀνομαστικὰ ἀναφέροντάς τα. Λίγο πρὶν πέρασε ἀπὸ τὴ Σκηνὴς τό ἀνάλογο δράμα ἐνὸς τιτάνα τῆς Ἐπιστήμης, κ' οἱ θεατῆς κι ἀναγνώστες τοῦ Μπρέχτ δέν αἰσθάνθηκαν πῶς σκοπὸς τοῦ ἔργου ἦταν νά συκοφαντήσει τὴ μνήμη τοῦ Γαλιλαίου. Ἡ ἀξία κάθε ἔργου, ὅπου ὑπάρχει, μεταφράζεται σ' ἀνθρωπιστικὴ ἀξία, καί τό "Θέατρο", δημοσιεύοντας τὴν ἐξομολόγησή τοῦ Βεάκη «Εἶμαι Δημοκράτης καί Ἀνθρωπιστῆς», πιστεύει πῶς συνέβαλε στὴν ὀλοκλήρωση τῆς ἰδανικῆς του εἰκόνας.

★ Μιὰ γιὰ πάντα.

Καί γιὰ νά τελειώνουμε: Τό "Θέατρο" δέν εἶναι ὄργανο κανενός, οὔτε ἀτόμου, οὔτε ὀμάδας, οὔτε "πολιτικῆς γραμμῆς", καί, πολὺ περισσότερο, πολιτικῆς γραμμῆς τοῦ μηνός, τῆς ἡμέρας, τῆς ὥρας, τῆς στιγμῆς ... Ἐννοεῖ νά ὑπηρετήσει τό Θέατρο ἐξω ἀπὸ συμφέροντα καί κομματισμούς, ἐξω ἀπὸ τοὺς ἐφιέλτες πού κατακομματιάζουν τὴς δυνάμεις τοῦ ἔθνους. Ἄνοιγει τὴς στήλες του σ' ὄλους, καί φίλους κ' ἐχθρούς, ἀρκεῖ οἱ στόχοι τους νά εἶναι ὑψηλοί, ἀρκεῖ νά συμβάλλουν στὴ διαμόρφωση μιᾶς θεατρικῆς συνείδησης, ἀρκεῖ ν' ἀποβλέπουν στὴν ἀνώψωση τῆς στάθμης τοῦ Θεάτρου. Τὰ ὄργανωμένα συμφέροντα πού καταδικάζουν τό Θέατρο σὲ μαρασμό, οἱ συνήθειες πού κάνουν τὴς συνειδήσεις νά λιμνάζουν, ὁ τυχοδιωκτισμὸς τῶν ἀνικάνων ν' ἀνταποκριθοῦν στὴν ἀποστολὴ πού ἔταξαν στὸν ἑαυτὸ τους, ὅλα αὐτὰ ἐπιβάλλουν σκληρὸ καί ἀδυσώπητο ἀγῶνα. Τὸν ἀγῶνα αὐτὸν τό "Θέατρο" τὸν ἀνέλαβε; γιὰ ὅσο φτάνουν οἱ δυνάμεις του, μὲ βαρεῖά τὴν καρδιά, τὸν διεξάγει ὅμως μὲ τὴν τιμιότητα πού, ἂν ὑπῆρχε στους ἀντιπάλους του, θὰ περίτευε κάθε ἀγῶνας. Δέν ἔχει τὴν ἀφέλεια νά πιστεύει πῶς ἡ ἔκδοσή του ἀποτελεῖ τό σωτήριο φάρμακο καί πῶς ἡ ἐμφάνισή του θὰ διασκορπίσει τὰ πονηρὰ πνεύματα ἀπὸ τὴ μιὰ στιγμὴ στὴν ἄλλη. Θέλει νά συμπαρασταθεῖ ὅσους ἐπιθυμοῦν νά συμβάλουν στὴν ἀνώψωση τοῦ πολιτιστικοῦ ἐπιπέδου τῆς χώρας, καί στενότερα, ὅσους θὰ ἤθελαν τὴν ἀνάπτυξη τοῦ Θεάτρου μας, σάν κύριο παράγοντα τῆς ἀνώψωσης τοῦ πολιτιστικοῦ ἐπιπέδου. Κρατᾷ ἀπὸ τώρα, ἀναφαίρετο τίτλο, ὅτι σὲ καλύτερα χρόνια, πού κάποτε θά'ρθουν, θὰ συμπεριληφθεῖ στὴς τίμιες προσπάθειες μιᾶς ἐποχῆς πού πολὺ ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ τίμιες προσπάθειες — πολὺ, περισσότερο ἀπὸ κάθε τι ἄλλο.

